

Emzirme ve Bebek Bakımı Eğitiminin Primipar Annelerin Bilgi Düzeylerine ve Öz Güvenlerine Etkisi

The Effect of Breastfeeding and Infant Care Training on the Knowledge Level and Self-Confidence of Primiparous Mothers

Ahu Çırlak¹, Kader Özbay², Sevgi Özbek³

Öz

Amaç: Doğum öncesi ve doğum sonrası dönemde anne danışmanları (özel dal hemşiresi) tarafından verilen eğitim ve danışmanlık hizmetinin annelerin bilgi düzeylerine ve öz güvenlerine etkisini değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Ön-test son test deseninde yarı deneysel çalışma, Aralık 2020-Mart 2021 tarihleri arasında 73 primipar anne ile yapılmıştır. Veriler "Emzirme Süreci ve Bebek Bakımı Bilgi Formu" ve "Pharis Özgüven Ölçeği (PÖÖ)" ile toplanmıştır. Anneler gebelik döneminde anne danışmanları tarafından emzirme ve bebek bakımı konusunda bir ön eğitim almışlardır. Annelere doğum sonrasında aynı eğitim detaylı olarak verilmiştir. Veriler annelerin gebelik döneminde ve anneler doğum yaptıktan bir hafta sonra toplanmıştır.

Bulgular: Annelerin eğitim sonrası bilgi düzeyi puan ortalamasının ($\bar{x}=30.93\pm 2.40$), eğitim öncesi bilgi düzeyi puan ortalamasına göre ($\bar{x}=21.58\pm 5.40$) daha yüksek olduğu, annelerin eğitim öncesi ve eğitim sonrası bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($r=0.267$, $p<0.05$) ve Pharis Özgüven Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0.278$, $p<0.05$).

Sonuç: Doğum öncesi ve doğum sonrası verilen eğitimin annelerin bilgi düzeyini ve öz güvenlerini arttırdığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bebek bakımı, bilgi, danışmanlık, emzirme, hemşirelik

Abstract

Aim: The purpose of this study is to assess the impact of training and counseling delivered by maternal counselors (special branch nurses) on mothers' knowledge levels and self-confidence during the prenatal and postpartum periods.

Material and Methods: This pre-test post-test quasi-experimental study was conducted with 73 primiparous mothers between December 2020 and March 2021. The data were collected with the "Breastfeeding Process and Baby Care Information Form" and "Pharis Self-Confidence Scale (PSCS)". The mothers got preliminary breastfeeding and newborn care training from their mother counselors during pregnancy. Following birth, received the same detailed instruction. Data were collected during the pregnancy period of the mothers and one week after the mothers gave birth.

Results: It was found that the mothers' post-training knowledge mean score ($\bar{x}=30.93\pm 2.40$) was higher than their pre-training knowledge mean score ($\bar{x}=21.58\pm 5.40$). It was determined that there was a statistically significant and positive relationship between the knowledge scores of the mothers before and after the training ($r=0.267$, $p<0.05$), and there was a statistically significant and positive relationship between PSCS and knowledge scores ($r=0.278$, $p<0.05$).

Conclusion: It was determined that the training given before and after the birth increased the knowledge level and self-confidence of the mothers.

Key Words: Breast feeding, counseling, infant care, knowledge, nursing

¹**Sorumlu Yazar,** Doktor, Güven Hastanesi, Hemşirelik Hizmetleri Direktörlüğü, Ankara, Türkiye, E-mail: ahu-@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-0442-4893

²Ebe, Güven Hastanesi, Hemşirelik Hizmetleri Direktörlüğü, Ankara, Türkiye, ORCID: 0000-0003-0163-7882

³Hemşire Güven Hastanesi, Hemşirelik Hizmetleri Direktörlüğü, Ankara, Türkiye, ORCID: 0000-0002-4477-242X

Giriş

Dünyada ve ülkemizde yaşamın ilk yıllarında, çocuğun fizyolojik ve psikolojik gereksinimleriyle ilgilenen en önemli kişi anne olduğu için anneler doğru bilgiye ulaşmak ve bu bilgileri becerilerine yansıtmak isterler.¹⁻³ Özellikle primipar anneler, multipar annelere göre daha az deneyime sahip oldukları için profesyonel olarak daha fazla rehberlik ve desteğe ihtiyaç duyabilirler.³⁻⁶ Anneler doğum öncesinde ve sonrasında bebeklerinin ihtiyacı olan bakımı onlara nasıl sağlayacaklarını bildiklerinde öz güvenleri artırmakta ve bebekleri doğduktan sonra yenidoğan bakımına ilişkin geleneksel uygulamaları da azaltmaktadırlar. Ayrıca anneler, anneliğe daha iyi uyum sağlayabilmekte ve psikososyal açıdan da kendilerini daha rahat hissetmektedirler. Bu durumun yenidoğan morbidite ve mortalite oranlarına da olumlu yönde yansımaktadır.^{3,7,8} Yenidoğan bakımında emzirme, banyo, alt değişimi, genel hijyen gibi kavramlarda annenin bilgi sahibi olması önemlidir. Bu bilgilerin anneye yeterince ulaştırılmaması anne ve bebekte fiziksel, psikososyal ve duygusal sorunlara neden olabilmektedir. Annelerde yenidoğan bakımına ilişkin bilgi eksikliği kaygıya ve annelik rolünden memnuniyetinin azalmasına neden olmakta, anne-bebek bağlılığını ve yaşam değişikliğine uyumu olumsuz yönde etkileyebilmektedir.^{1,5,6,9,10}

Doğumu takip eden ilk üç ay annenin yeni rolüne uyum sağlaması açısından önemli bir dönemdir. Bu uyum döneminde annenin kaygısını yenerek bebeğe bakma konusunda öz güvenini geliştirmesi beklenmektedir. Çünkü annelerin, annelik rolünde öz güven kazandıkça bebeğe daha iyi bakım sağlayabilecekleri belirtilmektedir.^{1,11}

Literatürde primipar annelerin yenidoğan/bebek bakımı konusunda sağlık profesyonelleri tarafından (hemşire, ebe, hekim) aldıkları eğitimlerin annelerin öz güvenlerini arttırdığına yönelik çalışmalar yer almaktadır.^{3,12,13} Genellikle literatürdeki çalışmalar kamu hastanelerinde gerçekleştirilmiş olup, özel hastanelerde doğum yapan annelerle ilgili çalışmalar sınırlıdır. Ayrıca literatürdeki birçok çalışmada eğitimlerin, annenin primer bakımından sorumlu klinik hemşireleri tarafından verildiği görülmektedir. Çalışmamızda ise farklı olarak eğitim ve danışmanlık hizmetleri uzun yıllar boyunca kadın doğum alanında çalışan ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen anne sütü ve emzirme danışmanlığı sertifikasına sahip hemşireler (özel dal hemşiresi) tarafından verilmiştir. Annelere bebeklerinin bakımı ile ilgili verilen eğitimler ve danışmanlıklar, kaygının giderilmesinde ve yeterli duygularının artmasında etkilidir. Aynı zamanda temel yenidoğan bakımına ilişkin bilgiler yenidoğan bakımının kalitesi için oldukça önemlidir. Bu nedenle, anne ve bebek sağlığının iyileştirilmesi, eğitim ve danışmanlık hizmeti sağlanması amacıyla anne ve bebeklerin doğum öncesi dönemden başlayarak doğum sonrası dönemde de devam eden ihtiyaçlarının bilinmesi kritik önem

taşımaktadır. Bebeklerine nasıl bakacağını bilen anneler becerilerinin güçlendiğini, öz güven ve yeterlilik duygularının geliştiğini hissederler.^{1,9,14} Bu doğrultuda çalışma doğum öncesinde ve doğum sonrasında annelere, özel dal hemşiresi olan anne danışmanları tarafından verilen eğitim ve danışmanlık hizmetinin annelerin bilgi düzeylerine ve öz güvenlerine etkisini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma soruları

1. Özel dal hemşiresi olan anne danışmanları tarafından primipar annelere verilen emzirme ve bebek bakımı eğitimlerinin annelerin bilgi düzeyine etkisi var mı?
2. Annelerin bilgi düzeyi ile özgüveni arasında bir ilişki var mı?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın deseni

Çalışma ön test son test deseninde yarı deneysel olarak yapılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı yer

Çalışma Aralık 2020-Mart 2021 tarihleri arasında Ankara’da bir özel hastanede yapılmıştır.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Çalışmanın evrenini Ankara’da bir özel hastanede kadın doğum polikliniğine gelen gebeliği 36 hafta ve üzerinde olan anneler oluşturmuştur. Örnekleme ise 7 Aralık 2020-26 Mart 2021 tarihleri arasında gebeliği 36 hafta ve üzerinde olan kadın doğum polikliniğine gelen, çalışmaya katılmayı kabul eden, Türkçe bilen, primipar 73 anne oluşturmuştur.

Veri toplama araçları: Veriler, “Emzirme Süreci ve Bebek Bakımı Bilgi Formu” ve “Pharis Özgüven Ölçeği (PÖÖ)” kullanılarak toplanmıştır.

Emzirme Süreci ve Bebek Bakımı Bilgi Formu: Form literatür taranarak^{1,5,15} ve Sağlık Bakanlığı’nın yapmış olduğu Anne Sütü ve Emzirme Danışmanlığı Kurs Programı’nda anlatılan eğitimler temel alınarak hazırlanmıştır. Formda annelerin tanımlayıcı özelliklerini içeren 5 soru ve emzirme-bebek bakımı konusunda bilgilerinin değerlendirildiği 33 önerme yer almaktadır. Hazırlanan form aynı anlamlılık ve anlaşılabilirliğini değerlendirmek için 8 uzmanın (6 akademisyen hemşire, 2 klinisyen hemşire) görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri sonrası önermelerde düzeltmeler yapılmıştır. Bir önerme iki kısma ayrılarak 34 önerme şeklini almış ve forma son şekli verilmiştir. Bu doğrultuda formda anne sütü ve emzirmeye yönelik 17, genel hijyene yönelik 17 önerme yer almaktadır. Formda doğru cevaplanan önermeler için 1 puan, yanlış ya da bilmiyorum şeklinde cevaplanan önermeler için ise 0 puan verilmektedir. Önermelerden 9’u ters puanlanmıştır. Önermelerden alınacak en düşük puan 0, en yüksek puan 34’tür. Önermeler ve doğru cevapları Ek-1 de yer almaktadır.

Hazırlanan form 10 anneye uygulanarak soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir. Formda herhangi bir değişiklik yapılmadığı için anneler çalışmaya dahil edilmiştir.

Pharis Özgüven Ölçeği (PÖÖ): Annelerin eğitim sonrası özgüvenlerini belirlemek amacıyla kullanılan ölçek Walker (1986) tarafından hazırlanmış ve 2003 yılında Çalışır tarafından Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek 5’li likert tipte 13 maddeden oluşmuştur. Maddeler 1 (hiç) ile 5 (tamamen) arasında olacak şekilde puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan 65’tir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe ebeveynlerin bebek bakımı konusunda öz güvenleri artmaktadır şeklinde yorumlanmaktadır.¹⁶ Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında cronbach alfa katsayısı 0.83, çalışmamızda ise 0.87 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın birinci basamağında polikliniğe gelen 36 hafta ve üzeri primipar gebelerden “Emzirme Süreci ve Bebek Bakımı Bilgi Formu”nu doldurmaları istenmiştir. Formun doldurulması 5-10 dakika sürmüştür. Form doldurulduktan sonra anne danışmanları (özel dal hemşiresi) tarafından standart emzirme ve bebek bakımı konusunda yaklaşık 30 dakika süren bir ön eğitim bebek maketi ve meme maketi kullanılarak sözel anlatım şeklinde verilmiştir. Çalışmanın yapıldığı kurumda anne danışmanı adı altında görev alan özel dal hemşireleri lisans mezunu, Sağlık Bakanlığı tarafından anne sütü ve emzirme danışmanlığı sertifikası almış, en az 5 yıldır kadın doğum alanında çalışmış hemşirelerdir. Kurum içinde bu hemşirelerin görev yetki ve sorumlulukları tanımlanmıştır.

Çalışmanın ikinci basamağında ise doğum yaptıktan sonra anneler taburcu olmadan önce anne danışmanları tarafından emzirme süreci ve bebek bakımı eğitimi daha detaylı (yaklaşık 60 dakika) anlatılmıştır. İkinci eğitim sözel anlatım, uygulama, soru-cevap ve kurumda kullanılan bebek bakım broşürü kullanılarak verilmiştir. Doğum sonrasında ve taburculuk öncesinde annelere emzirme, alt değişimi ve gaz çıkartmaya yönelik uygulamalar yaptırılmıştır. Özel dal hemşiresi olan anne danışmanları tarafından verilen eğitimin standart olması için kuruma özgü eğitim formundan yönergeler takip edilmiştir.

Aynı anneler taburcu olduktan sonra, bebeklerini 5.-7. günde hastaneye kontrole getirdiklerinde ikinci kez “Emzirme Süreci ve Bebek Bakımı Bilgi Forumu” nu ve ilk kez “Pharis Özgüven Ölçeği”ni doldurmuşlardır. Formlar yaklaşık 10-15 dakika içinde doldurulmuştur.

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel analizleri için SPSS paket programı (Statistical Package for the Social Sciences) sürüm 26.0 kullanılmıştır. Çalışma verileri tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerle

(ortalama, standart sapma, sayı, yüzde vb.) değerlendirilmiştir. İkili grup karşılaştırmalarında; bağımsız gruplarda t testi kullanılırken, bağımlı gruplarda ise paired t testi kullanılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki düzeyi pearson korelasyon testi ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar; %95 güven aralığında anlamlılık ise $p < 0.05$ olarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın etik yönü: Araştırmanın yapılabilmesi için Ankara Şehir Hastanesi 2 Nolu Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul izni (Tarih: 02 Aralık 2020, Karar No: E2-20-20) araştırmanın yapıldığı hastanenin bilim komitesinden kurum izni (Tarih: 07 Aralık 2020, Sayı:201207-2536) veri toplama aracı olarak kullanılan ölçek için ölçek sahibinden yazılı izin ve çalışmaya katılan gebelerden sözlü ve yazılı onam alınmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan annelerin %54.8'i 24-30 yaş aralığındadır, %45.2'si ise 31 yaş ve üstündedir ($\bar{x}=31.03\pm 4.01$, min=24-max=44). Annelerin %93.2'sinin eğitim durumu lisans ve lisansüstü düzeyde, %80.8'inin planlı olarak gebe kaldığı, %27.4'ü daha önce bebek bakımı konusun da bilgi aldığı, %26.0'ının daha önce bebek bakma tecrübesi (yakınının bebeği, akraba bebeği) olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1'de annelerin tanımlayıcı özelliklerine göre PÖÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması verilmiştir. Annelerin tanımlayıcı özelliklerine göre PÖÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında daha önce bebek bakımı ile ilgili eğitim alan annelerin ölçek puan ortalamasının daha önce bebek bakımı ile ilgili eğitim almayan annelere göre daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$).

Tablo 1. Annelerin Tanımlayıcı Özelliklere Göre PÖÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=73)

Annelerin tanımlayıcı özellikleri	n (%)	$\bar{x}\pm SS$	Test/p
Yaş			
24-30 yaş	40 (54.8)	47.80±9.57	t = 0.871
31 yaş ve üstü	33 (45.2)	45.93±8.43	p = 0.386
Eğitim durumu			
Lise ve ön lisans	5 (6.8)	50.00±10.65	t = 0.775
Lisans ve lisans üstü	69 (93.2)	46.73±8.98	p = 0.441
Gebeliğin planlı olma durumu			
Planlı	59 (80.8)	47.55±8.63	t = 1.165
Planlı değil	14 (19.2)	44.42±10.66	p = 0.248
Daha önce bebek bakımı ile ilgili bilgi/eğitim alma durumu			
Almış	20 (27.4)	50.45±9.27	t = 2.067
Almamış	53 (72.6)	45.64±8.71	p = 0.042*
Daha önce bebek bakma (Yakınının bebeği, akraba bebeği) durumu			
Bakmış	19 (26.0)	50.26±10.47	t = 1.880
Bakmamış	54 (74.0)	45.79±8.31	p = 0.248

* $p < 0.05$ istatistiksel açıdan anlamlıdır, t=Bağımsız gruplarda t testi, \bar{x} : ortalama, SS: standart sapma

Tablo 2’de Annelerin eğitim sonrası bilgi düzeyi puan ortalamasının ($\bar{x}=30.93\pm 2.40$), eğitim öncesi bilgi düzeyi puan ortalamasına göre ($\bar{x}=21.58\pm 5.40$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Annelerin eğitim sonrası puan ortalamalarının eğitim öncesi puan ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t=-15.09$, $p<0.05$).

Tablo 2. Eğitim Öncesi Bilgi Düzeyi Puan Ortalaması ile Eğitim Sonrası Bilgi Düzeyi Puan Ortalaması Karşılaştırılması

Eğitim öncesi-sonrası	n	\bar{x} (min:0-max:34)	SS	t	p
Eğitim öncesi bilgi düzeyi	73	21.58	5.40	-15.09**	0.001*
Eğitim sonrası bilgi düzeyi	73	30.93	2.40		

* $p<0.05$ istatistiksel açıdan anlamlıdır, **Bağımlı t testi, \bar{x} : ortalama, SS: standart sapma

Tablo 3’de Annelerin eğitim öncesi ve eğitim sonrası bilgi puanları ile PÖÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında annelerin eğitim öncesi ve eğitim sonrası bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($r= 0.267$, $p<0.05$) ve PÖÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r= 0.278$, $p < 0.05$).

Tablo 3. Eğitim Öncesi ve Eğitim Sonrası Bilgi Puan Ortalamaları ile PÖÖ Puan Ortalaması Karşılaştırılması

	Eğitim öncesi	Eğitim sonrası	PÖÖ puan ortalaması
Eğitim öncesi (r)	1	0.267	0.278
p	-	0.022	0.017
Eğitim sonrası (r)	0.267	1	0.225
p	0.022	-	0.055
PÖÖ puan ortalaması (r)	0.278	0.225	1
p	0.017	0.055	-

Tartışma

Doğum öncesi ve doğum sonrası dönemde annelere özel dal hemşiresi olan anne danışmanları tarafından verilen eğitim ve danışmanlık hizmetinin annelerin bilgi düzeylerine ve öz güvenlerine etkisini değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmanın bulgularına yönelik tartışması aşağıda sunulmuştur.

Annelerde bilgi ve beceri eksikliği öz güven düşüklüğüne neden olmaktadır. Primipar anneler multipar annelere göre bebek bakımında ve emzirme konusunda daha fazla güçlük çekmektedir. Literatürde annelerin öz güveni bebeğin bakımını üstlenebilme, bebeğin ipuçlarını doğru anlayabilme ile arttığı belirtilmektedir^{4,17}. Şayık ve Örsal (2019) anne babaların bebek bakımı konusunda öz güvenlerini ve bunu etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yaptıkları sistematik derlemede bebek bakımı konusunda bilgili ve deneyimli olmanın, ebeveynlerin öz güvenlerini arttırdığı sonucuna varmışlardır.¹⁸ Fasanghari, Kordi ve Asgharipour (2019) yaptıkları çalışmada ise müdahale grubunda yer alan primipar annelere doğum öncesi dönemde

grup eğitimleri ve hastaneden taburculuk öncesi bireysel eğitim vererek anneleri doğumdan sonra dört hafta izleyerek annelerin öz güvenlerini değerlendirmişlerdir. Doğumdan dört hafta sonra ve doğumdan dört ay sonraki ölçümlerde her iki grupta da (deney ve kontrol) doğum öncesine göre annelerin öz güvenlerinin arttığı belirlenmiştir.¹² Çalışmamızda ise annelerin öz güvenleri doğumdan bir hafta sonra değerlendirilmiştir. Çalışmamızda daha önce bebek bakımı ile ilgili eğitim alan annelerin özgüven puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek çıktığı belirlenmiştir. Bu bulgu bebek bakımı ya da emzirme hakkında önceden alınan bilgi ya da eğitimin annelerin bu süreçte kendilerini iyi hissetmelerine ve cesaretlenmelerine katkı sağladığı için öz güvenlerini artırabileceği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca özel dal hemşiresi olan anne danışmanlarının vermiş olduğu eğitimde bilgilerin pekişmesini sağlamış olabilir.

Sağlık profesyonellerinin (hemşireler, ebeler, hekimler) annelerin bebek bakımına yönelik temel bilgi edinmesini sağlamaları kritik önem taşımaktadır.⁹ Turgut vd. (2017) gebe okulu programında eğitim alan anne adaylarının eğitim öncesi ve eğitim sonrası bilgi düzeylerindeki değişimi araştırmak amacıyla yaptıkları çalışmalarında gebelerin eğitim sonrası bilgi puanlarının eğitim öncesine göre anlamlı derecede yüksek çıktığını belirlemişlerdir.¹⁹ Altıparmak ve Coşkun (2016) doğum öncesi gebelere verilen eğitimin bilgi düzeyi ve memnuniyet durumuna etkisini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında eğitim öncesi ve sonrası alınan toplam bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu saptanmışlardır.²⁰ Çalışmamızda ise annelerin primipar olmasından dolayı bebek bakımında tecrübesiz olmalarına rağmen neredeyse tamamının öğrenim düzeyinin lisans ve lisansüstü olmasının etkisi ile eğitim sonrasında bilgi puanlarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Gebelik döneminde birçok özel hastane ve kamu hastaneleri “gebe okulları”, “anne baba okulları” başlıkları altında bebek bakımı, emzirme, doğum süreçlerine yönelik annelere ya da anne-babalara yönelik programlar ve danışmanlık hizmetleri yapmaktadır. Bu programlara özellikle de ilk kez bebek sahibi olacak olan anne ve babaların katılımı oldukça fazladır. Programlar ve danışmanlık hizmetleri genellikle kurumlara göre farklı görev ve unvanlarda “emzirme danışmanı/anne danışmanları” olarak bilinen özel dal hemşireliği kapsamında sağlanmaktadır. Doğum öncesi/sonrası yapılan eğitimler (emzirme, banyo, masaj, alt değişimi, uyku vs) annelerin kendini daha iyi hissetmesine, bebek bakımı konusunda rahat hissetmesine ve öz güvenlerinin artmasına, bebeğini olumlu algılamasına neden olmakta aynı zamanda da annelerin doğum sonu dönemde depresyon yaşamasını engelleyebilmektedir.¹⁹⁻²²

Bilgi ve öz güven birbirine paralel olarak ilerleyen bir durumdur. Yenidoğan bakımı konusunda iyi bilgi sahibi olan anneler, ebeveynlik becerilerine daha fazla güvenirlir ve daha az ebeveynlik stresi yaşarlar, bu da onların daha etkili ebeveynlik davranışı geliştirmelerine

olanak sağlar.^{20,23} Shrestha ve ark. (2016) yenidoğan bakımıyla ilgili geliştirdikleri eğitim programının anne ve bebek sağlığı üzerine etkilerini inceledikleri çalışmada programın bebek ve anne sağlığını iyileştirdiğini, annenin yenidoğan bakımı konusunda bilgisini ve annenin güvenini artırdığını ve primipar annelerde kaygıyı azalttığını belirtmişlerdir.³ Çınar ve Öztürk (2014) planlı bebek bakım eğitiminin girişim grubundaki annelerin öz güvenlerini artırdığını kontrol grubunda ise anlamlı bir fark olmadığını belirtmişlerdir.¹ Çalışmamıza benzer şekilde Gozali vd. (2020) girişim grubundaki annelere doğumdan hemen sonra bebek bakımına yönelik bir eğitim programı vermişlerdir. Girişim grubundaki annelerin bebek bakımına yönelik bilgi düzeylerinin ve öz güven düzeyinin kontrol grubundan yüksek olduğunu belirtmişlerdir.²⁴ Aynı zamanda annelerin öğrenim durumlarının en az lisans ve lisansüstü olduğu ancak eğitim durumunun istatistiksel olarak bir fark göstermediğini saptamışlardır. Çalışmamızda da annelerin bilgi düzeyi ile özgüvenleri arasında pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bizim çalışmamızda da bu durum öğrenim düzeyinden etkilenmemiştir. Anne danışmanlarının ilgisi, bilgi birikimi, anneye verdiği güven ve cesaret ile bu durumun annelerin öz güvenlerine yansıdığı şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın sonucunda özel dal hemşiresi tarafından annelere verilen emzirme ve bebek bakımına yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin annelerin doğum sonrası bilgi düzeylerini belirgin derecede artırdığı, annelerin bilgi düzeyi ile özgüvenleri arasında pozitif yönde bir ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Özgüveni yüksek ve eğitilmiş annelerin bebek bakımında daha başarılı olacakları yadsınamaz bir gerçek olduğundan tüm sağlık kuruluşlarında annelere eğitim programlarının düzenlenmesi ve bu programlarda özellikle alanında uzmanlaşmış özel dal hemşirelerinin hizmet vermelerinin sağlanması önerilebilir.

Teşekkür: Araştırma ile ilgili herhangi bir proje ya da fon desteği alınmamıştır. Yazarlar araştırmaya katılan tüm annelere teşekkür etmektedir.

Çıkar çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

1. Çınar İÖ, Öztürk A. The effect of planned baby care education given to primiparous mothers on maternal attachment and self-confidence levels. *Health Care Women Int.* 2014;35(3):320-333. doi:<https://doi.org/10.1080/07399332.2013.842240>
2. Feenstra MM, Kirkeby MJ, Thygesen M, Danbjorg DB, Kronborg H. Early breastfeeding problems: A mixed method study of mothers experiences. *Sex Reprod Healthc.* 2018;16:164-167. doi:<https://doi.org/10.1016/j.srhc.2018.04.003>

3. Shrestha S, Adachi K, Petrini MA, Shrestha S, Khagi BR. Development and evaluation of a newborn care education programme in primiparous mothers in Nepal. *Midwifery*. 2016; 42:21-28. doi:<https://doi.org/10.1016/j.midw.2016.09.006>
4. Aydemir S, Onan N. The relationship between maternal self-confidence and postpartum depression in primipara mothers: a follow-up study. *Community Ment Health J*. 2020;56(8):1449-1456. doi:<https://doi.org/10.1007/s10597-020-00588-6>
5. Doğan N, Yiğit R, Erdoğan S. Annelere doğum öncesinde verilen yenidoğan bakımı ile ilgili eğitimin doğum öncesi ve doğum sonrasında değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2013;6(3):10-18.
6. Yıldız H, Boyacı B. Postpartum dönemde annelerin taburculuk öncesi yenidoğan bakımına ilişkin bilgi düzeyleri, gereksinimleri ve ilişkili faktörler. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;12(1):1-10. doi:<https://doi.org/10.26559/mersinsbd.396373>
7. Sarı Ç, Altay N. Effects of providing nursing care with web-based program on maternal self-efficacy and infant health. *Public Health Nurs*. 2020;00:1-13. doi:<https://doi.org/10.1111/phn.12712>
8. Öztürk S, Erci B. Postpartum dönemdeki primipar annelere loğusa ve yenidoğan bakımı konusunda verilen eğitimin annelik özgüvenine etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2016;5(2):25-31.
9. Ayete-Nyampong J, Udofia EA. Assessment of knowledge and quality of essential newborn care practices in La Dade Kotopon Municipality, Ghana. *PLoS One*. 2020;15(8):e0237820. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0237820>
10. Gancedo AG, Gonzalez PF, Chudacik M, Fernandez FA, Suarez-Gil P, Martinez VS. Factors associated with the anxiety level and knowledge about childcare and lactation in first-time pregnant women. *Aten Primaria*. 2019;51(5):285-293. doi:<https://doi.org/10.1016/j.aprim.2017.12.005>
11. Evcili F, Bekar M, Yurtsal B, Abak G, Tali B, Temel S. Doğum sonu dönemdeki kadınların annelik rolüne hazır oluşluk durumlarının ve özgüvenlerinin değerlendirilmesi. *Sted*. 2018;27(1), 56-61.
12. Fasanghari M, Kordi M, Asgharipour N. Effect of maternal role training program based on Mercer theory on maternal self-confidence of primiparous women with unplanned pregnancy. *J Educ Health Promot*. 2019; 8:4. doi:https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_202_17
13. Cheng YC, Chen LL, Chang YS, Li TC, Chen CJ, Huang LC. The effectiveness of learning portfolios in learning participation and learners' perceptions of skills and confidence in the mother of preterm infant. *Midwifery*. 2018;62:86-91. doi:<https://doi.org/10.1016/j.midw.2018.03.010>
14. Shafaei FS, Mirghafourvand M, Havizari S. The effect of prenatal counseling on breastfeeding self-efficacy and frequency of breastfeeding problems in mothers with previous unsuccessful breastfeeding: a randomized controlled clinical trial. *BMC Womens Health*. 2020;20(1):94. doi:<https://doi.org/10.1186/s12905-020-00947>
15. Mersha A, Assefa N, Teji K, Shibiru S, Darghawth R, Bante A. Essential newborn care practice and its predictors among mother who delivered within the past six months in Chenchha District, Southern Ethiopia, 2017. *PLoS One*. 2018;13(12):e0208984. doi:<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0208984>
16. Çalışır H. İlk kez anne olan kadınların annelik rolü başarımlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi [Yayınlanmamış doktora tezi]. İzmir: Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2003.
17. Kristensen IH, Simonsen M, Trillingsgaard, T, Pontoppidan M, Kronborg, H. First-time mothers' confidence mood and stress in the first months postpartum. a cohort study. *Sex Reprod Healthc*. 2018;17:43-49. doi:<https://doi.org/10.1016/j.srhc.2018.06.003>

18. Şayık D, Örsal Ö. Türkiye’de ebeveynlerin bebek bakımı konusundaki özgüvenleri ve etkileyen faktörler: sistematik derleme. Osmangazi Tıp Dergisi. 2019;41(4):434-447. doi:https://doi.org/10.20515/otd.475583
19. Turgut N, Güldür A, Çakmakçı H, Şerbetçi G, Yıldırım F, Yumru AE ve ark. Gebe okulunda eğitim alan gebelerin bilgi düzeyleri üzerine bir araştırma. G.O.P. Taksim E.A.H. JAREN. 2017;3(1):1-8. doi:https://dx.doi.org/10.5222/jaren.2017.001
20. Altıparmak S, Coşkun AM. Doğum öncesi verilen eğitimin gebenin bilgi düzeyi ile memnuniyet durumuna etkisi. Journal of Human Sciences. 2016;13(2):2610-2624.
21. Gomez-Pomar E, Blubaug R. The baby friendly hospital initiative and the ten steps for successful breastfeeding. a critical review of the literature. J Perinatol. 2017;38(6): 623-632. doi:https://doi.org/10.1038/s41372-018-0068-0
22. Reyes C, Bakarar-Haddad C, Barber W, Abbass-Dick J. Investigating the effectiveness of school-based breastfeeding education on breastfeeding knowledge, attitudes and intentions of adolescent females. Midwifery. 2018;70:64-70. doi:https://doi.org/10.1016/j.midw.2018.12.010
23. Lee IS. Knowledge, confidence, and educational needs of newborn care among North Korean refugee women: a descriptive study. Child Health Nurs Res. 2023;29(1):72-83. https://doi.org/10.4094/chnr.2023.29.1.72
24. Gozali A, Gibson S, Lipton LR, Pressman AW, Hammond BS, Dumitriu D. Assessing the effectiveness of a pediatrician-led newborn parenting class on maternal newborn-care knowledge, confidence and anxiety: a quasi-randomized controlled trial. Early Hum Dev. 2020;147:105082. doi:https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2020.105082

Ek-1 Emzirme Süreci ve Bebek Bakımı Bilgi Formu

	Doğru	Yanlış	Bilmiyorum
Anne Sütü ve Emzirme ile İlgili Uygulamalar			
1. Emzirme sırasında bebeğin başı ve gövdesi aynı hizada olmalı, bebeğin başı ve tüm vücudu desteklenmelidir.	1	0	0
2. Anne memesini C şekline tutarak bebeği emzirmelidir.	1	0	0
3. Bebeğe bir yaşına kadar sadece anne sütü verilmelidir.	0	1	0
4. Bebeğin, memeden ilk salgılanan kolostrumu (ağız sütü) almasına gerek yoktur.	0	1	0
5. Emzirme doğumdan sonra en geç ilk 1 saat içinde başlatılmalıdır.	1	0	0
6. Bebekler özellikle 1. aya kadar her ağladığında ve arandığında emzirilmelidir.	1	0	0
7. Bebeğin anne memesini reddetmemesi için biberon ya da emzik kullanımından kaçınılmalıdır.	1	0	0
8. Her beslenme sonrası bebeğin gazı çıkartılmalıdır.	1	0	0
9. Bebekler ilk bir hafta içinde en geç 2- 3 saatte bir uyandırılıp beslenmelidir.	1	0	0
10. Bebeğin yeterli beslendiğini anlamak için günde en az 4-6 kez idrar yapmış olması gerekir.	1	0	0
11. Bebek beslendikten sonra sırt üstü ve başı yan pozisyonda olacak şekilde yatırılmalıdır.	1	0	0
12. Anne sütünün daha fazla salgılanması için bebeğin sık sık emzirilmesi gerekir.	1	0	0
13. Bebek, memeyi boşaltmadığında memenin sağılmasına gerek yoktur.	0	1	0
14. Tıkanmış meme ya da mastit (meme enfeksiyonu) olduğunda bebek emzirilmez.	0	1	0

15. Meme ucunun içe çökük ya da düz olması bebeğin emmesine engel değildir.	1	0	0
16. Anne sütü oda ısısında 3 saat, buzdolabında 3 gün, dondurucuda 3 ay saklanabilir.	1	0	0
17. Emzirme sonrası yapılan kanguru bakımı, bebeğin vücut sıcaklığının dengelenmesine, anne bebek bağının güçlenmesine, annenin süt salınımının artmasına fayda sağlar.	1	0	0
Genel Hijyene Yönelik Uygulamalar			
18. Bebeğin göbeği düşmediyse banyo sonrası göbek güdüğü ve çevresi dikkatle kurulanmalıdır.	1	0	0
19. Bebeğin banyo yaptığı suyun ısısı parmak ucu ile ölçülür.	0	1	0
20. Bebek banyo yaptırılırken önce başı sonra vücudu yıkanır.	0	1	0
21. Bebek yaz aylarında her gün, kış aylarında haftada 2-3 kez yıkanabilir.	1	0	0
22. Bebeğin her beslenme öncesinde alt bezi kirli ise değiştirilmelidir.	1	0	0
23. Kız bebeklerde alt temizliği önden arkaya silme şeklinde yapılmalıdır.	1	0	0
24. Erkek bebeklerde alt temizliği pipi ucundan başlanarak geriye doğru yapılmalıdır.	1	0	0
25. Her alt değişiminde pişik önleyici krem ince bir tabaka halinde sürülmelidir.	1	0	0
26. Bebeğin alt temizliğinde ılık su ve pamuk kullanılmalıdır.	1	0	0
27. Göbek çevresinde akıntı, kızarıklık veya koku olması enfeksiyon belirtisidir.	1	0	0
28. Göbek kordonu (bağı) ortalama 7-10 gün içinde düşer.	1	0	0
29. Bebeğin bezi bağlanırken göbek kordonu bezin içinde kalmalıdır.	0	1	0
30. Bebeğin tırnakları doğumdan sonra herhangi bir tırnak makası ile kesilmelidir.	0	1	0
31. Bebeğin burnu tıkandığında serum fizyolojik damlatılmalıdır.	1	0	0
32. Bebeğin vücudu her banyo sonrası ve kurudukça zeytinyağı ile nemlendirilmelidir.	0	1	0
33. Bebeğin kulaklarını temizlemek için kulak çubuğu kullanılmamalıdır.	1	0	0
34. Bebeğin odası günde en az bir kez bebek odada yokken havalandırılmalıdır.	1	0	0